

view (in Ukr.).

10. Ivannikova, M.M. (2014). Marketing Management Consumer Loyalty. *Marketynh i menedzhment innovatsij* [Marketing and management of innovations], no. 3, pp. 62-72. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2014_3_8 (in Ukr.).

11. Plis, R. Loyalty, based on non-price factors - the highest value. Available at: www.publicity.kiev.ua (in Russ.).

12. Temporo, P., Trot, M. (2002). *Roman s pokupatelem* [The novel with the buyer], St. Petersburg (in Russ.).

13. Tim, Paul (2004). *50 idej, neobhodimyh dlja uderzhanija klientov* [50 ideas needed to keep customers], 3 rd ed., Peter, St. Petersburg (in Russ.).

14. Fokin, M. *How to manage customer loyalty*. Available at: <https://ngmsys.com/blog/customer-loyalty> (in Russ.).

15. Fokin, M. *Secrets of loyalty programs of the new generation*. Available at: <https://ngmsys.com/blog/secret-loyalty-programs> (in Russ.).

16. Chernatoni, L. McDonald, M. (2006). *Branding. Kak sozdat' moshhnyj brend* [Branding. How to create a powerful brand], 3rd ed., UNITY, Moskva (in Russ.).

17. Chernysheva, A.M., Yakubova, T.N. (2016). *Branding* [Branding], Yurayt Publishing House, Moskva (in Russ.).

18. Dick, A., Basu, K. (1994). Customer loyalty: Toward an integrated conceptual framework. *Journal of the Academy of Marketing Science March*, vol. 22, issue 2, pp. 99-113.

19. Griffin, J. (2002). *Customer loyalty: how to earn it, how to keep it. Second edition*. Jossey-bass, San Francisco.

20. Oliver, R.L. (1999). Whence Consumer Loyalty? *Journal of Marketing*, vol. 63, pp. 33-44.

21. Rai, A. Srivastava, M. *Customer Loyalty Attributes: A Perspective*. Available at: <http://www.nmims.edu/NMIMSmanagementreview/pdf/oct-nov-2012/03-customer-loyalty-attributes>

22. Wojnarowska, H., Adamska, I. (2001). Proces kształtowania lojalności klientów indywidualnych. *Marketing I Rynek*, no. 12 (in Pol.).

УДК 339:349

І. О. Жалба, к.е.н., доцент,

Н. В. Собчук,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,

м. Чернівці

СТАН МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація

У статті розглянуто сутність міжнародної торгівлі, яка є важливою і невід'ємною сферою зовнішньоекономічної діяльності держави та всіх учасників міжнародних ринкових відносин. Проаналізовано сучасний стан міжнародної торгівлі та досліджено її основні проблеми та перспективи, що надасть можливість продуктивного розвитку економічного середовища країни. Основна мета статті полягає у дослідженні проблем, що перешкоджають розвитку міжнародної торгівлі та визначенні можливих напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Міжнародна торгівля має бути зорієнтована на нарощування експорту продукції переробних галузей та на розширення різноманітних послуг зарубіжним споживачам.

Ключові слова: міжнародна торгівля, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, інновації.

И. А. Жалба, к.э.н., доцент,

Н. В. Собчук,

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЕУ,

г. Черновцы

СОСТОЯНИЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье рассмотрена суть международной торговли, которая является важной и неотъемлемой сферой внешнеэкономической деятельности государства и всех участников международных рыночных отношений. Проанализированы состояния международной торговли и исследования ее основных проблем, а также перспективы развития экономической среды страны. Основной целью статьи является исследование проблем, которые препятствуют развитию экспортно-импортной торговли и определению возможных перспектив ее

развития. Международная торговля должна быть сориентирована на наращивание экспорта продукции перерабатывающих отраслей и на расширение разнообразных услуг зарубежным потребителем.

Ключевые слова: международная торговля, внешнеэкономическая деятельность, экспорт, импорт, инновации.

Актуальність проблеми. Міжнародна торгівля – одна з найдавніших форм міжнародних економічних відносин. Вона існувала ще задовго до формування світового господарства і була його безпосередньою попередницею. Саме розвиток міжнародної торгівлі створив економічні умови для розвитку машинного виробництва, що найчастіше удосконалювалось на базі імпортової сировини і масового іноземного попиту.

На сьогодні, в умовах посиленої глобалізації, розвиток міжнародної торгівлі є одним із основних чинників розвитку ринкової економіки. В Україні, в умовах затяжної фінансово-економічної кризи, розвиток міжнародної торгівлі, як і налагодження зовнішньоторговельних відносин, знаходиться на досить низькому рівні.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питання дослідження зовнішньоторговельної діяльності України відображені в працях багатьох дослідників, зокрема, І. В. Бурковського, Ю. В. Цьомика, П. М. Леоненка, П. І. Юхименка, С. М. Кваші, В. В. Клімчика, В. Г. Андрійчука та ін. Проте актуальним залишається аналіз зміни стану міжнародної торгівлі на сучасному етапі розвитку економіки країни.

Вільна міжнародна торгівля стимулює конкуренцію й обмежує панування монополій. Зростаюча конкуренція іноземних фірм змушує місцеві фірми застосовувати виробничі технології, що забезпечують найбільш низькі витрати на створення відповідних товарів. Звичайно, перехід на нові технології припускає використання найновіших досягнень у сфері науки і техніки, що в цілому сприяє підвищенню якості продукції, росту продуктивності праці, економічному розвитку країни загалом. Вільний міжнародний обмін товарами надає споживачам можливість вибору більш різноманітного асортименту товарів. За вартісними масштабами в загальному комплексі світогосподарчих зв'язків зовнішньоторговельний обмін продовжує зберігати провідні позиції.

За офіційною інформацією Державної служби статистики України, упродовж 2012-2016 років спостерігалось зниження рівня експорту та імпорту товарів більш, ніж удвічі (табл. 1). Цей процес супроводжувався знеціненням національної валюти, зменшенням платоспроможності громадян країни, а відтак, замороженням надходження іноземних інвестицій та масовим витоком кваліфікованих працівників, що призвело до зниження соціально-економічного рівня населення.

Станом на 2014 рік спостерігалось значне скорочення від'ємного зовнішньоторговельного сальдо порівняно з попередніми 2012-2013 роками. Це явище викликано, в основному, різким знеціненням національної валюти, що призвело до скорочення імпорту товарів більше, ніж на 30%.

Упродовж наступного 2015 року показник зовнішньоторговельного сальдо товарів набув додатного значення та становив 610,7 млн дол. США. Причиною таких змін став рекордний показник курсу гривні до іноземних валют (28,29 грн/дол. США; 31,96 грн/євро) [4].

У 2016 році, у зв'язку із стабілізацією рівня національної валюти, збільшується кількість імпортованих товарів, сальдо товарів набуває від'ємного значення (-2888,1 млн дол. США).

Станом на 2017 рік показники імпорту становили 49598476,4 млн дол. США, показники експорту – 43266580,0 млн дол. США, що більше, ніж у 2016 році на 19% і 26,4% відповідно [5]. Це свідчить про позитивні тенденції зміни зовнішньоторговельної діяльності України. Але негативною тенденцією у 2017 р. є негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу, яке склало понад 6 млрд дол. США. При чому попереднього 2016 року величина імпорту перевищувала експорт на 2888 млн дол. США. Проте у зв'язку з попереднім

аналізом динаміки змін експорту та імпорту товарів упродовж останніх 6 років. Ці зміни є недостатньо вагомими.

Таблиця 1

Динаміка зміни експорту та імпорту товарів*

Рік	Імпорт (млн дол. США)	Експорт (млн дол. США)	Сальдо (млн дол. США)
2012	84717,6	68830,4	-15848,2
2013	76986,8	63320,7	-13666,1
2014	54428,7	53901,7	-527
2015	37516,4	38127,1	610,7
2016	39249,8	36361,7	-2888,1

*Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [1].

Основними об'єктами товарної імпортової торгівлі України є готові харчові продукти, мінеральні палива (газ, нафта і продукти її перегонки) та текстильні вироби (табл. 2).

Таблиця 2

Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2017 році*

Назва товарів	Експорт		Імпорт	
	тис. дол. США	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до загального обсягу
Усього	43266580,0	100,0	49598476,4	100,0
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	1109035,7	2,6	731517,6	1,5
II. Продукти рослинного походження	9216388,3	21,3	1368027,2	2,8
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	4605669,7	10,6	266625,3	0,5
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	1660671,8	3,8	6546515,9	13,2
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	561134,0	1,3	3245523,9	6,5
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена	151973,2	0,4	251297,1	0,5
IX. Деревина і вироби з деревини	1205943,3	2,8	250502,7	0,5
X. Текстильні матеріали та текстильні вироби	759566,2	1,8	1738253,7	3,5

*Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [5].

Упродовж багатьох років Україна експортує продукти рослинного походження (зернові культури, насіння і плоди олійних рослин), жири та олії тваринного або рослинного походження, а також недорогоцінні метали та вироби з них.

Україні бракує мотивації керівництва країни задля створення державної стратегії, необхідної для закупівлі сучасного обладнання, технологій і споживчих товарів, які є ключем до економічного зростання й піднесення соціально-економічного рівня населення. Для того, щоб процес реформ був успішним, він має обов'язково передбачати розширення обсягів експорту.

Україна увійшла у світовий економічний простір як експортер сировини. Країни з розвинутою ринковою економікою уже відійшли від експорту сировини і металів як таких [5].

Головні проблеми, що пов'язані з формуванням експортно-орієнтованої структури економіки, полягають насамперед у тому, щоб визначити пріоритетні галузі чи види виробництва, в яких потрібно розвивати експортну орієнтацію, а також те, за рахунок яких механізмів цей розвиток має забезпечуватися. Звичайно, науковою основою цього повинна стати комплексна програма розвитку зовнішньоторговельного потенціалу України. Така програма має бути зорієнтована на нарощування експорту продукції переробних галузей та на розширення різноманітних послуг зарубіжним споживачам. Вона повинна базуватися на

відносних перевагах нашої економіки, до яких належать: дешева робоча сила, поєднана з достатнім рівнем кваліфікації; низька капіталомісткість науково-дослідних і конструкторських робіт при відносно розвинутій інфраструктурі для їх проведення та існуючих конкурентоспроможних технологічних розробках з багатьох напрямів; довгострокове перебування української машинотехнічної продукції на регіональних ринках, головним чином, у третьому світі, що забезпечує відповідні важелі контролю за цими експортними нішами; значні розміри накопичення основних виробничих фондів та фондів універсального обробного обладнання, наявність передових технологій у секторах промисловості, що спирається на значні досягнення української фундаментальної та прикладної науки.

Враховуючи наявні конкурентні переваги, основними напрямами розвитку експортного потенціалу України могли б стати науково-технічні розробки, а також виробництва, що використовують такі розробки у різноманітних галузях з метою експорту високотехнологічної продукції, ліцензій, новітніх технологій. Можливим є нарощування випуску виробів легкої і харчової промисловості, сільського господарства з використанням сучасних технологій зберігання, пакування, транспортування та реалізації продукції (табл. 3).

Таблиця 3

Товарна структура високотехнологічної та транспортної зовнішньої торгівлі у 2017 році*

Назва товарів	Експорт		Імпорт	
	тис. дол. США	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до загального обсягу
XVI. Машины, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	4276995,5	9,9	9901671,3	20,0
84 реактори ядерні, котли, машини	1728217,0	4,0	5776872,4	11,7
85 електричні машини	2548778,5	5,9	4124798,9	8,3
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плаваючі засоби	626120,4	1,4	4177575,5	8,4
86 залізничні локомотиви	219663,6	0,5	168261,7	0,3
87 засоби наземного транспорту, крім залізничного	132721,6	0,3	3963975,7	8,0
88 літальні апарати	29029,1	0,1	25907,2	0,1
89 судна	244706,0	0,6	19430,8	0,0

*Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [5].

Надзвичайно важливими є енергозберігаючі, екологічно чисті та ефективні технології; порошкова металургія, виробництво надтвердих матеріалів; суднобудування, цивільне літакобудування та автомобіле-будування, електрозварювальне устаткування; космічне ракетобудування та комерційні запуски штучних супутників Землі; курортно-туристичні та оздоровчі комплекси; міжнародні транспортно-експедиторські та транзитні перевезення автомобільним, водним, залізничним, повітряним та трубопровідним транспортом; конверсія оборонної промисловості з урахуванням принципу розумної достатності, експорт військової техніки і майна під державним контролем, виходячи з норм міжнародного права і відповідних міжнародних угод; виробництво продукції народних ремесел, художніх промислів та образотворчого мистецтва [3].

Висновки. У підвищенні конкурентоспроможності та стимулюванні експорту, насамперед готової продукції, неможливо обійтись без використання загальноприйнятих і тих, що довели

свою ефективність, важелів. Серед них – пільгове кредитування й оподаткування, надання державних гарантій під зовнішнє фінансування експортного виробництва і поставки продукції у кредит, страхування експорту від ризиків, державне сприяння проведенню вітчизняної продукції на зовнішні ринки [2].

Крім того, пріоритетним напрямом розвитку експорту має стати підвищення рівня обробки української сировини. Україна може зайняти провідні позиції на світовому ринку у виробництві титану, рідкісноземельних металів, будматеріалів, каменеобробці, поставках каоліну, бурштину, граніту і мармуру.

Для успішної реалізації зазначених напрямів слід докорінно вдосконалити патентно-ліцензійну справу; стимулювати розвиток малих і середніх підприємств, фірм і компаній, особливо тих, які займаються інженеринговими, консалтинговими і ліцензійними послугами, науковими розробками та їх освоєнням.

Список використаних джерел:

1. Географічна структура експорту-імпорту товарів. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Леоненко П. М. Економічна історія: навчальний посібник / П. М. Леоненко, П. І. Юхименко. – Київ: Знання-Прес, 2004. – 231 с.
3. Савельєв Є. В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів : Підручник для магістрантів з міжнародної економіки і держ. служби / Є. В. Савельєв. – Тернопіль: Економічна думка, 2012. – 495 с.
4. Офіційний курс гривні до іноземних валют та офіційні курси банківських металів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/NBUStatService/v1/statdirectory/exchange?date=20150224>
5. Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2017 році. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1217_u.htm
6. Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2017 році. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1217_u.htm

Ilyia Zhalba, PhD, Associate Professor,
Nataliia Sobchuk,

Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

STATE OF INTERNATIONAL TRADE ON THE CURRENT STAGE OF THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UKRAINE

Summary

International trade is the important and inalienable sphere of foreign economic activity of the state and all participants of international market relations. Analysis of the modern state of the international trade and research of her basic problems and prospects of development will give possibility of productive development of economic environment of country. The aim of the article is to study the state of the export-import shipping, problems and prospects of its development. International trade must be orientated on the increase of export of products of processing industries and on expansion of various services aimed at foreign consumers.

Keywords: international trade, foreign economic activity, export, import, innovations.

References:

1. Statistical information (2018). Geographic structure of export-import of goods. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukr.).
2. Leonenko, P.M., Yukhymenko, P.I. (2004). *Ekonomichna istoriia* [Economic History]. Knowledge-Press, Kyiv (in Ukr.).
3. Saveliev, E.V. (2012). *Mizhnarodna ekonomika: teoriia mizhnarodnoi torhivli i finansiv* [International Economics: Theory of International Trade and Finance]. Economic Thought, Ternopil (in Ukr.).
4. Official exchange rate of hryvnia to foreign currencies and official bank metals rates. Available at: <https://bank.gov.ua/NBUStatService/v1/statdirectory/exchange?date=20150224> (in Ukr.).
5. Statistical information (2018). Commodity structure of foreign trade in 2017. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1217_u.htm (in Ukr.).

